

Onderzoeksprotocol melding van het vermoeden van een misstand

I. Doel van het onderzoeksprotocol

De behandeling van de melding van het vermoeden van een misstand (hierna: melding van een misstand) bij de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD), de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD) en de coördinator van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten is ondergebracht bij de afdeling klachtbehandeling (hierna: afdeling) van de Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CTIVD). Met dit onderzoeksprotocol biedt de afdeling inzicht in de wijze waarop zij invulling geeft aan haar rol bij de behandeling van deze meldingen van misstanden. In dit protocol is vastgelegd wat de wettelijke taak is van de afdeling, hoe zij is samengesteld, over welke bevoegdheden de afdeling beschikt en wat het kader is voor de beoordeling van een melding van een misstand. Het navolgende protocol fungeert als leidraad voor de behandeling van meldingen van misstanden door de afdeling klachtbehandeling.

Het protocol is openbaar. Het protocol is raadpleegbaar via de website van de CTIVD (www.ctivd.nl) en wordt actief onder de aandacht gebracht van een ieder die betrokken is bij de behandeling van een melding van een misstand door deze afdeling.

II. Taak

Op grond van artikel 97 van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017 (Wiv 2017) heeft de afdeling als taak het onderzoeken en beoordelen van een melding van een misstand bij de AIVD, de MIVD of de coördinator van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

III. Samenstelling

De afdeling bestaat uit ten minste drie leden, onder wie de voorzitter. De voorzitter van de afdeling klachtbehandeling is tevens lid van de CTIVD. De overige leden van de afdeling zijn geen lid van de CTIVD. De benoeming van de leden van de afdeling is geregeld in de Wiv 2017. De leden van de afdeling, onder wie de voorzitter, hebben een universitaire graad in de rechtsgeleerdheid. Leden worden aangesteld voor een periode van zes jaar en kunnen eenmaal worden herbenoemd.

De afdeling wordt ondersteund door het secretariaat van de CTIVD. Het secretariaat staat onder leiding van de secretaris van de CTIVD. Het secretariaat bestaat uit een aantal onderzoekers, een ICT-unit en secretariële ondersteuning.

De behandeling van meldingen van misstanden wordt in de praktijk verricht door zogeheten onderzoeksgroepen. Een onderzoeksgroep bestaat uit één lid van de afdeling (de rapporteur) en ten minste één onderzoeker. Deze onderzoeksgroep verricht het onderzoek naar de melding van een misstand en stelt een rapport op met haar bevindingen en een advies ten aanzien van de conclusies. De voorzitter en twee leden van de afdeling, waaronder de rapporteur, stellen het rapport van bevindingen vast met de conclusie of aannemelijk is geworden dat sprake is van een misstand.

I.V. Bevoegdheden

De afdeling heeft rechtstreeks en zelfstandig toegang tot alle gegevens die in het kader van de Wiv 2017 en de Wet veiligheidsonderzoeken (hierna: Wvo) zijn verwerkt. De betrokken minister, de hoofden van de diensten en anderen die betrokken zijn bij de uitvoering van deze wetten verlenen de afdeling hiertoe alle noodzakelijke medewerking. De afdeling heeft direct toegang tot alle informatiesystemen van zowel de AIVD als de MIVD en zij heeft de benodigde expertise in het gebruik van die systemen. De afdeling bepaalt zelf welke gegevens en welke medewerking zij noodzakelijk acht.

Bij de behandeling van meldingen van misstanden kan de afdeling met een ieder spreken die bij de uitvoering van de Wiv 2017 en de Wvo betrokken is. Dit gaat in de eerste plaats om medewerkers van de AIVD en de MIVD, maar het kan ook andere personen betreffen. Indien de afdeling dit noodzakelijk acht, kunnen deze personen onder ede worden gehoord. (Voormalig) Medewerkers van de AIVD en de MIVD kunnen zich niet op hun geheimhoudingsplicht beroepen indien zij worden gehoord door de afdeling klachtbehandeling. De afdeling kan deskundigen horen. Deskundigen zijn verplicht hun taak onpartijdig en naar beste weten te verrichten. De afdeling neemt bij het opstellen van het rapport de bronbescherming in acht; in haar rapportages zorgt zij ervoor dat het daarin gestelde niet kan worden herleid tot individuele personen met wie de afdeling heeft gesproken.

De afdeling is bevoegd alle plaatsen te betreden. Voor het betreden van een woning heeft de afdeling toestemming nodig van de bewoner.

V. Beoordelingskader

De afdeling onderzoekt of aannemelijk is dat sprake is van een misstand. In de Wiv 2017 staat beschreven wat onder een misstand moet worden verstaan. Van een misstand is sprake indien het maatschappelijk belang in het geding is en er sprake is van een of meer van de volgende kenmerken:

- er is sprake van een overtreding van de wet
- er is of dreigt gevaar voor de volksgezondheid
- er is of dreigt gevaar voor de veiligheid van personen
- er is of dreigt gevaar voor het goed functioneren van de openbare dienst als gevolg van een onbehoorlijke wijze van handelen of nalaten.

Wat een maatschappelijk belang precies inhoudt, zal van geval tot geval moeten worden bekeken. Hierbij kan meespelen dat de situatie meerdere mensen aangaat, regelmatig voorkomt en/of ernstige gevolgen kan hebben. Het gaat dus om een belang dat het individuele belang overstijgt.

VI. Behandeling van een melding van een vermoeden van een misstand

a. Doen van een melding

Een ieder die betrokken is of is geweest bij de uitvoering van de Wiv 2017 of de Wvo kan melding doen van een vermoeden van een misstand bij een dienst (AIVD of MIVD) of de coördinator. Het vermoeden moet eerst bij de betreffende dienst worden gemeld aan een leidinggevende, een vertrouwenspersoon of een andere in de interne regeling aangewezen persoon. De diensten hebben een interne regeling waarin de procedure die van toepassing is op de behandeling van meldingen van misstanden is weergegeven. Indien de melding niet binnen een redelijke termijn of niet naar behoren door de betreffende dienst is behandeld, dan kan een vermoeden van een misstand bij de afdeling worden gemeld. Als van een melder in redelijkheid niet kan worden gevraagd dat het vermoeden van een misstand eerst bij de betreffende dienst wordt gemeld, dan kan de melder zich rechtstreeks wenden

tot de afdeling. Van een dergelijke situatie kan bijvoorbeeld sprake zijn indien de melder redelijkerwijs kan vermoeden dat de hoogst verantwoordelijke binnen de organisatie bij de misstand betrokken is geweest.¹

De wet schrijft voor aan welke vereisten een melding dient te voldoen.² De melding dient het volgende in te houden: (i) de naam en het mail- of postadres van de melder, (ii) de organisatie waar de betrokkene werkzaam is of is geweest, (iii) de organisatie waarop de melding betrekking heeft, (iv) een omschrijving van de misstand die wordt gemeld, (v) de reden van de melding aan de afdeling. Voorts dient de melder aan te geven welke betrokkenheid hij heeft gehad bij de uitvoering van de Wiv 2017 of de Wvo. De melder dient daarnaast aan de afdeling de gegevens te verschaffen die voor de behandeling van de melding nodig zijn en waarover de melder redelijkerwijs de beschikking kan krijgen. Wij verzoeken iedere melder aan te geven op welk telefoonnummer hij voor ons bereikbaar is.

b. Bijstand en vertegenwoordiging

Een melder kan zich tijdens de procedure laten bijstaan of door een gemachtigde laten vertegenwoordigen. De afdeling kan van een gemachtigde een schriftelijke machtiging verlangen.

c. Anonimiteit

De afdeling behandelt de persoonsgegevens van een melder altijd vertrouwelijk. De afdeling zal de identiteit van de melder alleen aan de betrokken minister mededelen indien de melder daarmee instemt.

Wanneer de melder aan de afdeling verzoekt de identiteit niet naar buiten kenbaar te maken dan zal de afdeling zich inspannen de anonimiteit van de melder te beschermen. Er kunnen zich echter situaties voordoen waarin de afdeling gehouden is de identiteit van de melder buiten de afdeling bekend te maken. Van een dergelijke situatie kan bijvoorbeeld sprake zijn indien de rechter de afdeling tot bekendmaking verplicht, indien sprake is van een misdrijf waarvoor de aangifteplicht geldt of indien een medewerker van de CTIVD als getuige onder ede wordt gehoord in een rechtszaak of een parlementaire enquête.

d. Horen van de melder

Indien naar de melding een onderzoek wordt ingesteld, dan wordt de melder door de onderzoeksgroep uitgenodigd zijn melding nader toe te lichten in een gesprek. Door middel van het horen van de melder wordt zo nodig duidelijkheid verkregen over de inhoud en de context van de melding. De melder kan afzien van het recht gehoord te worden.

Van het horen van de melder wordt een zakelijk verslag opgesteld. Ten behoeve van het opstellen van dit verslag wordt het gesprek met de melder auditief opgenomen. Na afhandeling van de melding wordt de opname vernietigd.

De melder wordt in de gelegenheid gesteld het gespreksverslag in te zien. Hierbij kan hij een opmerking in het verslag laten opnemen indien naar zijn oordeel sprake is van een feitelijk niet juiste weergave van het gesprek. De onderzoeksgroep verwerkt deze opmerkingen in het gespreksverslag dan wel in de voetnoten bij het verslag.

---

¹ Vergelijk de brochure *Integriteit in de praktijk. De meldregeling* van het Huis voor Klokkenluiders, p. 13. Raadpleegbaar op de website <https://huisvoorklokkenluiders.nl/wp-content/uploads/2017/02/HvK-broch-10-Meldregeling-1.pdf>.

² Artikel 126 Wiv 2017.

e. Standpunt betrokken minister

Ook de betrokken minister en degene op wiens optreden de melding betrekking heeft, wordt door de afdeling klachtbehandeling in de gelegenheid gesteld zijn standpunt toe te lichten.

f. Onderzoeksmodaliteiten

Een onderzoek door de afdeling kan, naast het horen van de melder, uit de volgende onderzoekshandelingen bestaan:

g. Onderzoek in systemen en archieven

Op basis van de melding, de toelichting die hieromtrent is gegeven door de melder en het standpunt van de betrokken minister verricht de onderzoeksgroep bij de betrokken dienst onderzoek in systemen en archieven. Zij betreft hierbij alle informatie die noodzakelijk is teneinde de melding te kunnen beoordelen. De afdeling heeft hiertoe zelf rechtstreeks toegang tot de digitale informatieverwerkingssystemen van de diensten. De afdeling kan voorts alle informatie opvragen bij de dienst die zij noodzakelijk acht voor de uitvoering van het onderzoek en deze op volledigheid nader beoordelen.

h. Horen van dienstmedewerker(s) en overige betrokkenen

De onderzoeksgroep kan tot het oordeel komen dat het horen van één of meer medewerkers van de dienst noodzakelijk is voor de beoordeling van de melding. Ook kan de onderzoeksgroep tot de conclusie komen dat het horen van anderen dan dienstmedewerkers, onder wie voormalig medewerkers van de dienst, is aangewezen.

Van het horen van betrokkenen wordt een zakelijk gespreksverslag opgesteld. Ten behoeve van het opstellen van het gespreksverslag worden de gesprekken met betrokkenen auditief opgenomen. Na afhandeling van de melding worden de opnames vernietigd. De personen die zijn gehoord worden in de gelegenheid gesteld het gespreksverslag in te zien. Hierbij kan een aantekening bij het verslag worden opgenomen indien naar het oordeel van de gesprekspartner sprake is van een feitelijk niet juiste weergave van het gesprek. De onderzoeksgroep verwerkt deze opmerkingen in het gespreksverslag dan wel in voetnoten bij het verslag.

i. Hoor en wederhoor en verslaglegging

Op basis van de melding, het standpunt van de betrokken minister, de gevoerde gesprekken en het dossieronderzoek legt de onderzoeksgroep de bevindingen vast in een rapport van bevindingen. Dit rapport wordt voorgelegd aan de melder en de betrokken minister. Zij krijgen de gelegenheid op het rapport van bevindingen te reageren. Omdat de bevindingen van de afdeling mogelijk gevoelige gegevens bevatten, wordt de melder in de gelegenheid gesteld om deze bij de afdeling klachtbehandeling in te zien. De onderzoeksgroep stelt vervolgens een rapport op, bestaande uit het rapport van bevindingen en de conclusie of het aannemelijk is dat sprake is van een misstand. Het rapport wordt vastgesteld door de voorzitter en twee leden van de afdeling klachtbehandeling, waaronder de rapporteur. De afdeling klachtbehandeling kan naar aanleiding van het door haar verrichte onderzoek aan de betrokken minister aanbevelingen doen.

j. Versturen en openbaarmaking rapport

Het vastgestelde rapport wordt door de afdeling aan de betrokken minister gezonden. De afdeling zendt het vastgestelde rapport tevens naar de melder, zij het ontdaan van staatsgeheime informatie. De betrokken minister stelt de melder en de afdeling binnen twee weken na ontvangst van het rapport

op de hoogte van de wijze waarop deze aan het oordeel van de afdeling gevolg zal geven en binnen welke termijn. Het rapport wordt geanonimiseerd en ontdaan van staatsgeheime informatie op de website van de CTIVD geplaatst. Van de uitkomsten van het onderzoek wordt voorts verslag gedaan in het jaarverslag van de CTIVD.

k. Termijn

De onderzoeksgroep bepaalt op grond van de melding en een eigen vooronderzoek binnen welke termijn zij verwacht het onderzoek naar de melding te kunnen afronden. Afhankelijk van de inhoud van de melding en de verwachte complexiteit van het onderzoek, bepaalt de onderzoeksgroep dat het onderzoek naar de melding drie of zes maanden in beslag zal nemen. De melder en de betrokken minister worden op de hoogte gesteld van de termijn waarbinnen de afdeling verwacht de melding af te handelen.

VII. Wettelijke grenzen aan de behandeling van een melding van een vermoeden van een misstand

Na binnenkomst van de melding beoordelen de voorzitter en twee leden of er sprake is van een melding van een misstand. Is daarvan sprake dan neemt zij de melding in behandeling. Is daarvan geen sprake dan brengt zij de melder daarvan middels een brief op de hoogte. In de brief wordt de beslissing van de afdeling nader gemotiveerd. De Wiv 2017 bepaalt in welke gevallen de afdeling niet verplicht is een onderzoek in te stellen naar een melding. Indien de afdeling klachtbehandeling besluit geen onderzoek in te stellen, ziet zij af van het horen van de melder.

VIII. Rechtspositie

De afdeling klachtbehandeling heeft niet de bevoegdheid onderzoek te doen naar de wijze waarop een melder na het doen van een melding wordt behandeld door een werkgever. Ook het Huis voor Klokkeluiders doet geen onderzoek naar de bejegening van personen die op grond van de Wiv 2017 een vermoeden van een misstand melden.

IX. Advies

Artikel 3k Wet Huis voor Klokkeluiders bepaalt dat een werknemer de afdeling advies van het Huis voor Klokkeluiders om informatie, advies en ondersteuning inzake een vermoeden van een misstand kan verzoeken. De medewerkers van de AIVD en de MIVD zijn hiervan niet uitgesloten. De medewerkers van de AIVD en de MIVD zijn daarbij echter wel gebonden aan hun wettelijke geheimhoudingsplicht. Voor meer informatie over de adviesfunctie van het Huis voor Klokkeluiders zie <https://huisvoorklokkeluiders.nl/advies-bij-werkgerelateerde-misstand/>.